

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ראה (חלק יד — שיחה א)

יוצא-לאור למחזור הראשון מלימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת ראה, יט-כה מנחם-אב, ה'תש"פ (א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2020

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ראה

ע"י פירוש השני, אלא שהפי' הראשון קרוב יותר לפשש"מ. עפ"ז צריך ביאור מה טעם הוצרך רש"י להביא כאן ב' הדרשות – מה קשה בפי' הא' שמתיישב ע"י פי' השני, ומה חסר בפי' השני המכריח להביא פי' הראשון?

(ב) בכלל במחלוקת זו דר"י ור"ש בן עזאי ובפרט ע"ד הפשט קשה – ה"ז פלוגתא במציאות ובהיפך מן הקצה אל הקצה: לר"י, "הוצרך לומר חזק" לפי "שהיו שטופין בדם לאכלו", והיינו שבזמן ההוא היו רגילים ובייחוד באכילת דם; ולר"ש בן עזאי, על דם עצמו אין צריך חיזוק כלל כי "קל להשמר ממנו שאין אדם מתאוה לו" (ובאופן כזה הי' גם בשעת הציווי, שלכן הוזהרו בזמן ההוא "רק חזק לבלתי אכול הדם"⁴).

(ג) בדברי ר"ש בן עזאי שבפרש"י⁵ "שאינ אדם מתאוה לו", ולא "שאינ אדם שטוף בו", ע"ד דברי ר"י "שהיו שטופין בדם".

(ד) לקמן עה"פ⁶ "למען ייטב לך גו" פרש"י⁷ "צא ולמד מתן שכרן

א. עה"פי' "רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש גו" מעתיק רש"י תחלת הפסוק "רק חזק לבלתי אכול הדם", ומפרש: "ממה שנאמר חזק אתה למד שהיו שטופין בדם לאכלו לפיכך הוצרך לומר חזק דברי רבי יהודה, רבי"י שמעון בן עזאי² אומר לא בא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במצות אם הדם שהוא קל להשמר ממנו שאין אדם מתאוה לו הוצרך לחזקך באזהרתו קל וחומר לשאר מצות".

בפשטות מובן הקושי שבכתוב שרש"י נחית לתרץ, והוא משנ"א "חזק", שלא מצינו לשון זה בשאר מצות התורה³, וע"ז מביא הדרשות שבספרי כאן שעל פיהן מבואר לשון "חזק" הנאמר בדם.

אמנם צלה"ב:

(א) דובר כמ"פ שכאשר רש"י מביא ב' פירושים הוא לפי שבכ"א מהפי' ישנו קושי בהבנת הכתובים, שיתורץ

(1) פרשתנו יב, כג.

(1*) נזכר בדחז"ל בג' אופנים: בן עזאי, שמעון ב"ע, רשב"ע. וראה רש"י קדושין (מט, רע"ב). ואכ"מ.

(2) בדפוס ראשון ובדפוס שני דרש"י "ר" שמעון בן יוחאי אומר", וברש"י כתי"י "ר"ש (סתם)". אבל בדפוסים רש"י שראיתי הוא "ר"ש בן עזאי". וכ"ה בספרי (בדפוסים שראיתי, עכ"פ) שהוא מקור פרש"י.

(3) ראה רמב"ן כאן: "מצינו לשון חזק במצות .. וזה כלל במצות כולן .. אבל במצוה אחת לא נמצא כן".

(4) דאין לומר דלר"ש בן עזאי זה שאין אדם מתאוה לדם הי' לאחר זמן, משא"כ בזמן אמירת הציווי, כי א' הל' "קל להשמר כו' שאין אדם מתאוה" הוא ל' הוה ב' הל' "לא בא הכתוב אלא .. אם הדם כו" משמע שבכל זמן הוא כן (כולל גם זמן הציווי).

(5) משא"כ בספרי: דם שאין בכל המצות קל ממנו.

(6) שם, כה.

(7) ממכות כג, ב.

השמטה שפירושה היפך הספרי – כיון שכתוב זה נאמר לט' שנה לאחר מתן תורה, וע"ז פירש"י שצריך לומר להשומעים חזק מפני שהיו שטופים בדם. ואדרבא באם הי' רש"י מפרש בפשש"מ ובמילא מעתיק בדברי ר"י גם התיבות „קודם מ"ת" – אין פלוגתת ר"י ור"ש בן עזאי במציאות, כי י"ל שגם לר"ש בן עזאי היו שטופים בדם קודם מ"ת כמו לר"י, ומה שאמר ר"ש בן עזאי „שאינ אדם מתאוה לו“, המדובר לאחרי (ומפני) שהוזהרו על אכילת דם – לאחר מ"ת.

(ב) רש"י מאריך בדברי ר"י¹¹ „ממה שנאמר חזק אתה למד .. ולפיכך הוצרך לומר חזק“. ואילו בספרי הוא בל קצרה „מגיד שהיו שטופין כו“.

(ג) בספרי אי' בדברי ר"ש בן עזאי „מה דם שאין בכל המצות קל ממנו הוזהירך הכתוב עליו“ ורש"י מוסיף „שאינ אדם מתאוה לו“,

ואף שבכמה מהנ"ל יש לומר שהיתה לרש"י גירסא אחרת בספרי¹², מ"מ הא

של מצות אם) הדם שנפשו של אדם קצה ממנו“, דמלשון זה משמע שכן הוא בכל זמן – נפשו של אדם קצה מדם. ולכאורה הוי לא כמר ולא כמר: לר"י „היו שטופין בדם“ (היפך „נפשו כו' קצה ממנו“⁸); וגם לר"ש בן עזאי – „אין אדם מתאוה לו“, אבל לא „שנפשו של אדם קצה ממנו“.

(ה) מדובר כמ"פ שאין רש"י מביא שם בעל המאמר אם לא שע"ז נוסף ביאור בתוכן הפירוש (עכ"פ לתלמיד ממולח). וצלה"ב מה נוסף בפירושו כאן ע"י שבעלי המאמר הם ר"י ור"ש בן עזאי. ועוד: דברי ר"ש בן עזאי הובאו בספרי (גם) בשם ר"ג, ועפ"ז הול"ל לרש"י רבותינו פירשו (וכיו"ב), והי' נכלל בזה גם ר"ג?⁹

ב. והנה כאמור, פירושו של רש"י הוא מספרי, אמנם רש"י משנה כאן מל' הספרי – הן ע"י השמטה, הן ע"י הוספה:

(א) בספרי איתא בדברי ר"י „שהיו שטופים בדם קודם מ"ת¹⁰, ואילו רש"י מעתיק רק „שטופים בדם“. וה"ז

(8) במשכיל לדוד שם: דדרשה זו דנפשו קצה ממנו אתי אפי' לר"י, דמדכתיב ג"כ ולבניך אחריך שאם האבות היו שטופים הבנים לא הוו אלא ע"כ איצטרך ללמד ק"ו כו". אבל רש"י מעתיק „למען יטב לך“ ותיבת „ולבניך אחריך“ מרמז רק ב„גו", ולפי פירושו הו"ל להעתיק „ולבניך אחריך“ שהרי זה היסוד ללימוד דרשה זו (גם לר"י).

(9) ולפי פ"י עמק הנצי"ב בספרי שר"ש בן עזאי מבאר האזהרות הרבים שבזה, ור"ג אומר על החיזוק הכתוב בזה – קשה ביותר דהרי רש"י מבאר רק מש"נ „חזק“.

(10) בספרי מסיים: יכול אף משקבלו אותה בשמחה מהר סיני. וכ"ה בילקוט כאן. ובעמק הנצי"ב מפרש שזהו הקדמה לדברי ר"ש בן עזאי ולא סיום דברי ר"י. אבל בכמה כתי' (ראה ב„מאיר עין“ בספרי) ממשך ומסיים „ת"ל רק חזק“. ועד"ז היא גירסת הגר"א.

(11) גם: רש"י מוסיף בדברי ר"י „(שטופים בדם) לאכלו“. שאינו בספרי.

(12) אבל אינו מוכרח שכן הוא בכל השינויים הנ"ל. וכמו הוספות רש"י „לאכלו“, „שאינ אדם מתאוה לו“, ש"ל שרש"י מבאר דברי בן עזאי אף שאי"ז לשונו*, אבל גם עפ"ז – עדיין צריך ביאור מה מכריח תוספת ביאור זה.

(* שיתרה נזו מצינו שרש"י אפילו משנה לשון מחז"ל, או אפילו לשון הכתוב – מתאים לפירושם

לכן מאריך רש"י בדברי ר"י, ממה שנאמר (כ"א) חזק אתה למד שהיו שטופין בדם לאכלו¹⁶ – היינו בזמן האמירה, גם בשנת הארבעים שאז נאמר ציווי זה לישראל,

ומ"מ אין בזה מחלוקת במציאות ולומר שסברת ר"י הפוכה מסברת ר"ש בן עזאי שהדם, אין אדם מתאוה לו, כי אפשר לאדם שלא יתאוה לדבר, ויתירה מזו – שתהא נפשו קצה ממנו, ומ"מ בפועל יהי שטוף באכילתו מפני טעם צדדי – מאמין שיש סגולה¹⁷ או רפואה¹⁸ בזה, מפני שרגיל בזה וכיו"ב – וכנראה בחוש. ועד"ז ננדו"ד בדם – היו שטופים בו שנים רבות גם לאחר צאתם ממצרים, אף שלא היו מתאווים לו¹⁹, או גם נפשם קצה ממנו.

בחזקך שלא לאכול דם, אבל עדיין תקשה הקושי שבפנים.

16 ולכן מוסיף רש"י, "לאכלו" בכדי לשלול הפי' שהיו שטופים בו היינו ש, והיו זובחים את זבחייהם לשעירים תמיד ומקבצים הדם לשדים והם אוכלים ממנו וכו'" כבמו"נ (שם הובא ברמב"ן כאן). וכן הובא במלבי"ם כאן בפ' דברי הספרי (וראה ספורנו. ורבינו בחיי). וכה בבאר מים חיים על פרש"י.

וטעמו דהרמב"ן בזה הוא כי לדעתו, הספרי מבאר טעם ריבוי האזהרות בדם אבל הלשון "חזק" אינו מתיישב מה חזק ואומץ צ"ל בהזהר מן הדם כו' (ולכן מבאר כבמו"נ).

אבל בפשט"ם מובן בפשטות דמכיון ששטופים בדם לאכלו צריך חיזוק יתיר להבדל ממנו.

17 כבמו"נ ורמב"ן שם.

18 ע"ד מרז"ל כל נפש משיב את הנפש (ברכות מד, ב).

19 ראה באר מים חיים כאן על פרש"י, אבל (אם ציון מקום פירושו נכון) מפרש כן בדברי ר"ש בן עזאי כטעם למה הוצרך לחזקם בדם כיון שדם קל להשמר ממנו.

גופא צריך ביאור: מדוע בחר רש"י בגירסא נדירה של הספרי ולא בגירסא הרווחת שלפנינו (כי מזה שבדפוסים שלפנינו באה בספרי גירסא זו, מוכח שכן היתה הגירסא עכ"פ ברוב כת"י של הספרי – גם בזמן רש"י)?

ג. והביאור בזה:

רש"י אינו מעתיק בדברי ר"י כגירסתנו בספרי, שהיו שטופין בדם קודם מ"ת – דמשמעותה שנשתנה לאחר מ"ת, כי עפ"ז אינו מובן: האזהרה על אכילת דם נאמרה בתורה כמ"פ¹³, ואם נאמר שהיו שטופים בדם רק קודם מ"ת (שבפשטות הוא לפי שהיו שטופים בדם במצרים¹⁴) – הול"ל "חזק" כשהוזהרו על אכילתו בפעם הראשונה, היינו בסמיכות לאחר מ"ת, קרוב לזמן שהיו שטופים בדם. ומדוע נצטוו להתחזק שלא לאכול דם ב"אלה הדברים", שנאמרו בסוף שנת הארבעים לאחר צאתם ממצרים, וכבר מת כל הדור ההוא, ולא נאמר "חזק" באזהרה על אכילת דם שבחומש ויקרא¹⁵?

13 ראה כריתות ד, ב: "חמשה לאוין האמורים בדם כו'" ובפרש"י שם ד"ה ה' לאוין. תוס' ד"ה רק (בכורות טו, א). ובסהמ"צ להרמב"ם שרש ט: וכן באה האזהרה מאכילת דם שבע פעמים. ועד"ז הוא ברבינו בחיי כאן.

14 להעיר מרמב"ן כאן מה שהביא ממו"נ (ח"ג פמ"ו).

15 בעמק הנצי"ב שם מבאר: דאף שמשעת מ"ת ואילך אינם צריכים להתחזק בדם שאינם הוטים עוד, מכ"מ שייך לשון חזק, פי' הוי עומד

ולתוכנו, וכמו בפרש"י ר"ג דברים ד"ה ודי זהב (ראה לעיל ע' 1 הערה 2), ואתחנן ו, 1 (ראה לקו"ש ח"ט ע' 33 הערה 7). ובכ"מ.

הוא לפי „שאינ אדם מתאוה לו“, היינו שזהו דבר שבטבע האדם, מובן שכן ה' גם בזמן בו נאמר הציווי.

(ב) שלא נאמר ש„קל להשמר“ מדם דוקא לפי „שנפשו של אדם קצה ממנו“²¹, כי (אף שאין זה היפך מן הדעה שהיו שטופים בדם כנ"ל, מ"מ) אז תהיינה הדעות של ר"י ור"ש בן עזאי רחוקות יותר זו מזו. ועוד ועיקר – ה"ז היפך המוחש: דבר שאין אדם מתאוה לו וגם מזהירין אותו ע"ז כמה פעמים – בודאי שקל לו להשמר ממנו.

ד. אמנם אין רש"י מסתפק בפירוש זה לבדו, ועוד זאת מביאו כפירוש השני (גם בנכונות הפי') – כי מכיון שסו"ס נאמר „חזק“ גבי דם²², קשה לומר שהוא רק בכדי ללמדך להתחזק בשאר מצות, ומסתבר יותר שגם איסור דם בעצמו צריך חיזוק.

ומשמע כן גם מהמשך הפרשה: בפרשה זו בא להתיר בשר תאוה²³ (שהיו אסורים בו ע"ע) וכמש"נ „כי תאוה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך תאכל בשר“, „ואכלת בשעריך בכל אות נפשך“ – וכשמשיך אח"ז „רק חזק לבלתי אכול הדם“²⁴, משמע

אמנם אין די בטעם זה למש"נ דוקא כאן „חזק“ בדם, כי

(א) כיון שהיו „שטופים בדם“ הול"ל „חזק“ גם בהאזהרה על דם שבספר ויקרא – ואדרבא עיקר מקומו שם בסמיכות למ"ת ולא (רק) בסוף הארבעים שנה^{19*}.

(ב) ועיקר: מכיון שכבר הוזהרו כמ"פ על אכילת דם לפני שנת הארבעים, אין מסתבר כלל לומר שבמשך קרוב לארבעים שנה לא הועילו כל אזהרות אלו כלל ועדיין היו שטופים בדם.

(ג) ביותר קשה לומר, שבסוף ארבעים שנה שכבר מתו כל העם היוצאים ממצרים, יהיו בניהם²⁰ שטופים בדם, ובפרט לאחרי שנאמרו בזה אזהרות הקב"ה כמ"פ.

ולכן מביא רש"י הפי' השני (דעת ר"ש בן עזאי) שמה שנא' „חזק“ כאן – אינו לפי שהיו שטופים בדם; „ולא בא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במצות“ – שהרי אף ש„קל להשמר“ מדם „שאינ אדם מתאוה לו, הוצרך לחזק באזהרתו, ק"ו לשאר מצות“. ומוסיף רש"י בדברי ר"ש בן עזאי „שאינ אדם מתאוה לו“:

(א) מכיון שזה ש„קל להשמר ממנו“

(21) כן פירש בעמק הנצי"ב בהספרי.
(22) גם לא באזהרת שקצים שיש בהם „שיקוץ נפש“ (פרש"י שמיני יא, מג), דנפשו של אדם קצה בהם (רש"י בפי' המשנה דמכות שם. וראה ב"מ סא, ב. פרש"י ס"פ שמיני).
(23) ראה פרש"י פרשתנו יב, טו. כ.
(24) ועפ"ז יומתק מה שרש"י מעתיק מהכתוב גם תיבת „רק“.

^{19*} פירכא גמורה אין בזה – כי מצינו כו"כ מצות שאפילו פרטי אופן קיום המצות ולא עוד אלא שהמצות עצמן נאמרו רק ב„אלה הדברים“. (20) ואף שבראב"ע וכלי יקר (פסוק כה) כ' שטבע האב נמשך גם לבנים – ה"ז בנוגע לטבע (תכונות) הנפש ולא בנוגע לרגילות באכילה וכיו"ב, ובפרט שהזהרה התורה ע"ז כמ"פ, כפבנים.

כנ"ל; ולכן גם מאריך (רש"י?) בלשונו
 „ממה שנאמר חזק אתה למד .. לפיכך
 הוצרך לומר חזק”²⁸.

שיטת ר"ש בן עזאי מצינו –
 א) לזרו ולחזק בקיום המצות אפילו
 הקלות, וכאמרו²⁹, „הוי רץ למצוה קלה
 (שפי' גם אם לא גרסין, כלחמורה”³⁰,
 וכגירסת אדה”ז³¹) לא – רך למצוה
 קלה, אלא – גם למצוה קלה”³²,
 וכהטעם שמסיים) שמצוה גוררת
 מצוה”;
 „ועד”ז להיפך בעבירה אומר
 „וברוח מן העבירה (וגם ע”ז הטעם)
 ועבירה גוררת עבירה”.

ב) קיום מצוה קלה – מביא לקיום
 שאר המצות, גם חמורות יותר, ולאידך
 גיסא – בעבירה.

ולשיטתו – גם כאן באיסור דם:
 א) גם בציווי „שהוא קל להשמר ממנו”
 – צ”ל „חזק” באזהרתו, שבמ”ע הוא
 מש”א „רך למצוה (גם) קלה”;
 „ובל”ת (בכל עבירה), ברוח מן העבירה”;

(28) ע”פ מה שנת’ (לקו”ש ח”ה ע’ 267
 ובהערה 28 שם) ששיטת ר”י בכ”מ היא שר”י
 מפרש הכתוב כפי ששמע מהכתובים עצמם
 אפי’ במקום שממעט בכבודן של ישראל, מובן
 שכן היא שיטתו גם כאן שמפרש כפי המובן
 מהכתובים ומהמשך הפרשה עצמו. אף שעייז
 ממעט בכבודן של ישראל לגלות, שהיו שטופין
 בדם.”

(29) אבות פ”ד מ”ב.

(30) ראה תויו”ט שם ובשינוי נוסחאות
 למשניות שם.

(31) בסידורו (ראה שער הכולל פ”ל אות ג:
 ואפשר שמוה הטעם הדפיסם אדמו”ר בסידור).

(32) ראה פרש”י שם. וראה בפ”י הרמב”ם שם
 „וכבר העירו חכמים ע”ה על חדוש נפלא בתורה
 יש בו רוזו על מעשה המצות כו”.

בפשש”מ שגם בזה שייך „כי תאוה
 נפשך”, תאוה מאיזה טעם שיהי, ולכן
 „ממה שנאמר (כאן) חזק אתה למד
 שהיו שטופין בדם לאכלו”. משא”כ
 לדברי ר”ש בן עזאי, שהדם אין אדם
 מתאוה לו ורק שבא ללמד כו’ – הרי
 סגנון האזהרה על אכילת דם (רק) –
 למרות הנאמר לעיל – (חזק) אינו
 מתאים להכתובים שלפניו.

ולכן מביא רש”י דעת ר”י לראשונה
 (במעלה), כי כן משמעות המשך
 הכתובים והקושי הוא רק מצד תוכן
 הענין (שהיו עדיין שטופים בדם אז),
 כנ”ל.

ה. אמנם עדיין יש מקום לתלמיד
 ממולח להעיר: מאי טעמא אמר מר
 הכי ומר הכי ופליג על פירוש חברו –
 מאי אולמי’ דהאי דוחקא מהאי
 דוחקא? לכן מביא רש”י שמו של בעל
 המאמר, כי כל אחד לשיטתו אזיל²⁵:

לר”י מצינו²⁶ במש”כ²⁷, „לא תאכלו
 כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה
 ואכלה או מכר לנכרי גו”²⁸, „סס”ל
 „דברים נכתבם, לגר בנתינה ולנכרי
 במכירה” (ופליג על ר”מ דאמר „אחד
 גר ואחד נכרי בין במכירה בין
 בנתינה”). ולשיטתו זו בנדו”ד, שיש
 לפרשו שבא הכתוב ללמד על שאר
 מצות, או שמדבר בנוגע לדם עצמו –
 מפרשו „דברים נכתבם”, שבא ללמד
 באזהרת דם עצמו, שנאמר „חזק” גבי
 דם לפי שצריך לחזקם בדם „לפי שהיו
 שטופים בו” – ואף שיש בזה דוחק,

(25) ראה גם לקו”ש ח”ה ע’ 209 ס”ז ובהערה

36 שם. ובכ”מ.

(26) פסחים כא. ב.

(27) פרשתנו יד, כא.

הלכה לא מפי למוד ולא מפי מעשה (באם נוגע ויש מקום לטעות בטעם³⁵ המעשה) עד שיאמרו לו הלכה למעשה – ולכן נכנס אחרי רע"ק לראות הנהגתו בפועל³⁶.

ועפ"ז מתורצת קושית החדא"ג שם, "דמי הכריח ולהעזיז פניו הי' לו לשאול על דברים אלו מרבו".

והנה שם מתרץ ד, "לא אסיק מדעתי" בהני מילי דאית בהו חשש איסור לשאול עליהם, ותורה היא וללמוד כו' דקאמר היינו לידע מה שיש שם ללמוד ממנו כו'".

ולא זכיתי להביין: הרי זה גופא הי' יכול לשאול את רבו אם, "יש שם ללמוד ממנו" והי' לומד הדבר מפיו, ולא הי' צריך להעזיז פניו ברבו.

והביאור הוא כנ"ל: שיטתו ודרכו של ר"ש בן עזאי, לעשות כל דבר וענין בתומ"צ באופן של ריצה והתחזקות יתירה. ומכיון שאין פסק הלכה יותר טוב וברור מ"מעשה רב", לא הסתפק בזה שישאל את רבו, אלא, נכנס אחריו לביהכ"ס ללמוד ממנו ע"י שיראה הנהגתו בפועל.

משא"כ שיטתו של ר"י היתה שאין צריך לרוץ עד כדי להעזיז פניו וכו', ואף שתורה היא וכו', די שישאל את רבו אם ישנם הלכות ודינים בשייכות לבית הכסא. והנהגת בן עזאי הי'

ב) "להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במצות ... ק"ו לשאר מצות", כי הנאמר כאן הוא חיזוק לשאר המצות. דוגמת אמרו, "הוי רן למצוה קלה .. שמצוה גוררת מצוה", ותקיים גם שאר מצות, "וברוח מן העבירה", ועי"ז תהי' רחוק גם משאר העבירות.

ו. והנה ע"פ האמור, ידעינן דשיטת ר"י היא – "דברים ככתבם" ושיטת ר"ש בן עזאי – לרוץ אפילו למצוה קלה והפכה – בעבירה. אבל מנלן שר"י לא ס"ל כר"ש בן עזאי שצ"ל "חזק" במצוה שקל לשומרה, ור"ש בן עזאי לא ס"ל כר"י ד, "דברים ככתבם"?

והביאור: איתא בסוף מס' ברכות³³: תניא בן עזאי אומר פעם אחת נכנסתי אחר רבי עקיבא לבית הכסא ולמדתי ממנו ג' דברים, למדתי כו'. אמר לו ר' יהודה עד כאן העזת פניך ברבך. אמר לו תורה היא וללמוד אני צריך.

ולכאו' במאי פליגי?

וי"ל שר"י סבר דאף שתורה היא וצריך ללומדה, הרי, כרגיל בלימוד התורה – עליו לשאול ההלכה בביהמ"ד, וזהו שאמר לרשב"ע "עד כאן העזת פניך" במקום שאלה בביהמ"ד.

אמנם ר"ש בן עזאי שמדגיש שצ"ל ריצה אפילו למצוה קלה, ועד"ז מובן ג"כ בנוגע לבירור הלכה – הרי במקום שאפשר אין מספיק שאלת הלכה בביהמ"ד, כ"א לראות מעשה, אשר מנעשה רב^{33*}, ועי"ד מחז"ל³⁴ אין למדין

(35) אבל כשאין מקום לזה – מעשה דוקא רב. עיין ב"ב שם.

(36) ואף דאיתא שם לפנ"ז א"ל בן עזאי לר"ע "עד כאן העזת כו'", י"ל דמזה למד לעשות כן.

(33) סב, א.

(33*) שבת כא, א. וש"נ.

(34) ב"ב קל, ב. וברשב"ם.

נמצאת הנפש, מ"מ ישנו הפרש בין הבשר שבו נמצאת הנפש*⁴² לדם ש"הוא⁴³ הנפש עצמה*⁴³.

דהנה מכל דבר מאכל נעשה דם ובשר מברשו ולכן נקבע בהאדם טבע המאכל שהוא אוכל⁴⁴.

וכאשר האדם אוכל בשר בהמה (טהורה) הרי א) אין בזה תוקף נפש (וטבע) הבהמה⁴⁵, ב) הבשר צ"ל נלעס ומתעכל ומשתנה וכו' עד שנעשה דם ובשר, ושב אל טבע הנוזן; אבל הדם שאין צריך עיכול וכו' כבשר וכיו"ב, הרי ע"י אכילתו הדם שהוא הנפש הבהמה, יתחבר טבע ונפש הבהמה בנפש האדם ותתעבה כנפש הבהמה⁴⁶.

והמובן מזה, שאלו השטופים בדם, מדות דנפש הבהמית*⁴⁶ שלהם כטבע נפש הבהמה.

* (42) וי"ל שזהו רק ע"י הדם שבו. וראה לקמן הערה 45.

(43) להעיר מתניא פ"א, המתלבשת".
(43*) להעיר מברכות (מד, ב): כל נפש משיב את הנפש וכל קרוב לנפש משיב את הנפש.

(44) וכמבואר (רמב"ן ויקרא יא, יג ועוד) בטעם איסור אכילת בע"ח הדורסים וטורפים כי מוליד אכזריות בלב האוכל.

(45) באוה"ח שם, ואין הנפש בבשר כל עיקר. אבל מרמב"ן ואברבנאל וכו' שם מובן ככפנים.

(46) ואף אשר איסור אכילת דם הוא כאשר כבר יצא ממנו נפש הבהמה, י"ל (גם את"ל שנפשו לחוד והדם הוא רק כלי אליו – ראה בכ"מ שנשמנו בהערה 42) שגם אחרי צאת הנפש נשאר עדיין רוח נפש הבהמה בדם, וע"ד המבואר בהנוגע לגוף האדם (ד"ה שובה תרנ"ט). וראה אלשיך אחרי שם.

* (46) וה"ז פועל גם במדות דנפשא שלו.

לשיטתי דר"י – „עד כאן העזת פניך ברכך“³⁷.

עד"ן מצינו³⁸ לאידך גיסא: „בן עזאי אומר נאמר³⁹ מכשפה לא תחי' ונאמר⁴⁰ כל שוכב עם בהמה מות יומת, סמכו ענין לו, מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשפה בסקילה. א"ל ר' יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה, אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו, ולמה יצאו, להקיש להם ולומר לך, מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה“.

וטעם מחלוקתם י"ל: בן עזאי דורש „סמוכין“ בכל התורה כולה, „סמכו ענין“ – הפרשה⁴¹ בכללותה ועד כדי כך ללמוד מזה עונש סקילה. אבל ר"י מתמה „וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה“, כ"א לומד הדין מזה ש„אוב וידעוני בכלל כו' ולומר לך מזה מכשפה בסקילה“ – „מקרא מפורש“⁴¹.

ז. מיינה של תורה שבפרש"י:

בטעם אזהרת דם מפרש הכ' / כי הדם הוא הנפש גו". וביארו המפרשים⁴² דאף שגם בבשר הבהמה

(37) ובכל אופן צע"ק שהרי רע"ק רבו דר"י העיז פניו כו' (כנ"ל בהערה 36) – ומהי התמי על רשב"ע? ואת"ל ד(עדיין) לא ידע ר"י עובדא זו – למה לא ענה רשב"ע לר"י – מעשה רב שרע"ק עשה כן.

(38) ברכות כא, ב. וש"נ.

(39) משפטים כב, יז.

(40) שם, יח.

(41) פרש"י ברכות שם רע"ב.

(42) רמב"ן אחרי יז, יא. חינוך מצוה קמח בתחלתה. עקדה אחרי (שער מו). אוה"ח אחרי שם. אברבנאל כאן „בטעם השני“. ועוד.

בירור ושינוי מדות טבעיים – אלא להזהירך להתחזק במצות, להזהירך מל' זוהר ואור⁵², היינו שעל האדם להתחזק ולהתעלות כו' ולהאיר נפשו באור אלקי בענין המצות –

אם בדבר „שהוא קל להשמר ממנו שאין אדם מתאוה לו הוצרך לחזק באזהרתו“, ז.א. אם בענין כזה שבלא”ה אין אדם מתאוה לו מצד מדותיו הטבעיים דנפשו הבהמית ומובדל ממנו גם מצד⁵³ טבע מדותיו⁴⁷, מ”מ „הוצרך באזהרתו“, שגם בזה עליו להתחזק עוד יותר באזהרתו, בבחי' אור אלקי, היינו לעלות מעלה בהבדלה גם מטבע מדותיו –

„ק”ו לשאר מצות” בעניני מצות כאלו שנפשו של אדם מתאוה להן – עאכו”כ שעליו להתחזק ולהתעלות להיות באופן של הבדלה מזה⁵⁴, ולהאיר נפשו באור אלקי.

(משיחת ש”פ ראה תש”ז)

וזהו ב' הפירושים שבפרש”י:

בתחלה מדבר בזה ש„היו שטופים בדם” ולפיכך הוצרך לומר חזק” והוא הציווי על החיזוק בתקון ובירור מדותיו הטבעיים⁴⁷ של נפש הבהמית.

ופי' זה אומרו ר”י, כי ר”י הוא מל'⁴⁸ „הפעם אודה את ה'” שהוא בחי' הודאה וביטול⁴⁹, ומצד זה העבודה היא בביטול ובירור מדריגות הכי תחתונות, עבודת אתכפיא היינו שיש לו שייכות למדות טבעיים דנפש הבהמית, וצריך לבררם ולשנותם.

אבל ר”ש בן עזאי דעבודתו „הי' בבחי' רצוא דוקא שכל חפצו ומגמתו הי' לעלות למעלה כו' וכמו”כ בעסק התורה שלו נפשו חשקה⁵⁰ בתורה וכו”⁵¹, ואשר לכן כל ענין של תומ”צ עשה באופן של ריצה והתחזקות, כנ”ל, לדעתי” „לא בא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במצות”, והיינו שהכתוב לא בא על

(47) להעיר מתיא פט”ו. וראה ד”ה זה היום תרצ”ד פ”ה. ובכ”מ. וראה לקו”ד ח”א ע' נו סע”א ואילך. התמים ח”ז ע' טו [298] ואילך.

(48) ראה המשך וככה תרל”ז ספ”פ.

(49) וראה תו”א (מד, א. מה, א ואילך) בבחי' הודאה שביהודה.

(50) יבמות סג, ב.

(51) ד”ה אחרי מות תרמ”ט אות יג (קרוב לסופו). ועוד. וראה לקו”ש ח”ג ע' 990 ובהערות 11, 12 שם.

(52) וכידוע (ספר המאמרים תש”ח ע' 240, וראה אגה”ק סו”ס ז) בפ' אנוך במאי הוי זהיר טפי.

(53) להעיר מח”פ להרמב”ם פ”ו (הובא בדרמ”צ פד, ב) שהרעות שהם רע גם מצד השכל צריך לומר ע”ז אי אפשר.

(54) ראה בח”פ שם.

